LA "PRACTICA DICTAMINIS" DE LLORENS DE AQUILEIA, EN UN CÒDEX DE TARRAGONA

És cosa de doldre que els nostres formularis medievals no figurin en la moderna bibliografia que eflora dels alts estudis relatius a l'antigua literatura jurídica i cancelleresca d'Europa. No és pas que no mereixin una menció ben honorífica dins les obres de Rozière, Zeumer, Leclercg, Rockinger, Gaudenzi, etc.; però cal confessar que, fins ara, a Catalunya hi ha mancat la mà benemèrita que havia d'extreure'ls de les pregoneses dels arxius i oferir-los, ben espolsegats, a l'abast dels referits autors estrangers.

Prou és cert que, als nostres temps, el P. Zacarias Garcia Villada ha iniciat aqueix meritíssim afer amb la publicació de *Formularios de las Bibliotecas y Archivos de Barcelona* (1); però la seva obra laudabilíssima deixa, encara, darrera, un camp immens d'investigació, el qual continua verge en gairebé tots els aspectes. No cal sinó recordar que, als pobles catalans de la segona part de l'edat mitjana ultra els elements consultius de les grans cancelleries eclesiàstiques i seculars, l'establiment de les notaries parroquials importava l'existència d'un o més formularis notarials a cada parròquia; i que, d'altra banda, els nostres clergues, emparats per les lleis eclesiàstiques, freqüentaven a llur pler les Universitats nacionals i estrangeres, particularment les ultramontanes, per tal de fer-se mestres en l'*Ars dictandi;* tot això, juntament amb la preponderància política i comercial de Catalunya en els segles XIII-XV, permet apriorar que els nostres còdexs de fórmules han d'ésser molts, molt variats i ensems molt notables.

Pel que toca als de les oficines notarials de les parròquies, en podem copsar una visió de conjunt a la diòcesi de Tarragona, on la creació de l'Arxiu Històric Arxidiocesà ha permès reunir una bona col·lecció dels formularis procedents dels arxius parroquials. La major partida dels còdexs que integren la susdita col·lecció són del segle XIV, també n'hi ha del segle XIII; alguns d'ells expressen palesament llur paternitat, d'altres indiquen el seu lloc d'origen d'una manera més o menys velada. Un formulari glossat, del segle XIV, procedent de la parròquia de Guimerà, manifesta la influència de la Universitat de Bolonya en les nostres fórmules notarials, tota vegada que l'autor del

(1) *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, MCMXI-MCMXII, pp. 533-552.

manuscrit fa constar com es proposa seguir les normes del mestre Rotlandí: "*Hic initium sumit hoc formularium artis notarie cum aliquibus preceptis et documentis ipsius artis que mihi circa easdem formas et earum evidentiam occurrunt memorie tenenda sequendo capitula et formas venerandi patris et colendi preceptoris nostri magistri Rothlandini notarii Bononie admodum peritissimi.*" En canvi un altre formulari del mateix segle XIV procedent de l'arxiu d'Arbeca i redactat pel notari de Mallorca, Guillem Vedell, revela l'enuig d'alguns escrivans vers les fórmules antigues, car l'autor diu en el pròleg, que fa l'obra de referència a instàncies dels amics i deixebles, per tal de llevar l'excessiva verbositat i superfluïtat dels formularis antics i encara "*ut super ipsis (instrumentis) coficiendis doctrina plenior et perfectior habeatur et ut ab ipsis tabellionibus, erroribus antiquis et veterum opinionibus reprobatis et omni verbositate et superfluitate remotis, instrumenta ipsorum contractuum et quasi contractuum et ultime etiam voluntatis sub compendio utiliter et legitime componantur, agredior, licet indignus et parui ingenii, modiceque scientie, pressens opus de arte notarie...*". Un altre formulari, igualment tretzecentista, procedent del Pont d'Armentera, del qual apareix com autor Berenguer Sanç, notari de Cabra, segons expressa la rúbrica inicial: "*Liber prologorum cum suis clausulis et litteris ad eas pertinentibus editorum a Berengario Sanctio*", ofereix la particularitat de que les primeres fórmules són de caràcter purament parroquial. Finalment la majoria dels formularis anònims apareixen redactats a base de documents històrics, els quals sovint conserven el nom geogràfic i àdhuc qualque volta els cognoms dels actors.

Com una mostra dels còdexs que integren la referida col·lecció tarragonina, hem escollit el breu formulari epistolar de Llorens d'Aquileia, no pas perquè l'estimem com el més interessant, sinó per ço com és el més breu i presenta un caràcter diferent dels altres.

No ignorem que a les biblioteques d'altres llocs existeixen textos similars al nostre i àdhuc del mateix autor: A. Giry (2) parla d'un manuscrit de la biblioteca nacional de París, intitulat "*Summa dictaminis... composita Parisius per magistrum Laurentium de ciuitate Rome, Acquingensis* (que dit autor suposa *Aquilegensis) diocesis, juxta stylum curie Romane et consuetudinem modernorum*"; Rockinger (3) publica quatre taules de la "*Practica dictaminis siue usus dictaminis magistri Johannis Bondi de Acquileia*" i fa constar que dit Joan Bondi d'Aquilea era deixeble i company (socius) del referit Llorens d'Aquileia; i encara el mateix autor alemany fa menció d'un còdex llatí del segle XIV, existent en el monestir de Fürstenfeld, el qual conté la "*Practica dictaminis*", del susdit autor del nostre formulari. El fet, però, que es trobin molts manuscrits semblants al nostre, no creiem pas que minvi

(2) *Manuel de Diplomatique*, París, 1925, p. 460.
(3) *Briefsteller und formelbücher*, etc., 1864, pp. 952-966.

l'interès de la publicació, ans al contrari, pensem que l'augmentarà en el sentit de facilitar l'estudi dels diferents còdexs, tota vegada que, com ja fa notar Rockinger, el text de l'expressat formulari variava més o menys en cada país. Una prova del que dèiem és que el nostre text ja ha servit per a identificar el formulari anònim del ms. 33 de Sant Cugat de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, formulari del qual ja donà una referència l'erudit P. Garcia Villada (4), sense que atinés a veure que era la "Practica Dictaminis".

El còdex tarragoní de referència és un manuscrit de la primera meitat del segle XIV, procedent de la parròquia de Rocafort de Queralt; ocupa un quadern de sis fulls de paper, de 290×215 mm., numerats amb les xifres romanes LXV-LXX. De la susdita foliació es dedueix evidentment que formava part d'un còdex més voluminós, del qual, però, no n'hem trobat cap més rastre. No hi ha rúbrica inicial i la lletra capçalera del text està en blanc, per al dibuix de la qual l'emanuense deixà un buit de 30×12 mm.

El text es composa de set taules de fórmules epistolars, cada una de les quals es divideix en quatre parts: *Salutationes...*, *narrationes...*, *petitiones...*, i *conclusiones...*; a continuació segueixen distintes fórmules per a contestar lletres rebudes, per a excusar-se d'atendre determinades demandes, per a oferir els serveis propis, i finalment acaba amb un seguit de fórmules de comiat.

L'escriptura és clara i d'un bon copista; es noten, però, la manca de fixesa en l'ús de la *u* o *v* inicial de mot i dues o tres distraccions de l'emanuense, v. gr., en la taula segona posposa les salutacions *Amantissimo... patri...* a les que podríem dir fórmules de captació de benevolença *Se ipsum cum filiali...*; i en la taula quarta repeteix la primera part de les fórmules de narracions, però en l'un i l'altre cas esmena l'error amb signes convencionals que ordenen convenientment el text.

L'estat del manuscrit no passa de mediocre i revela que ha patit llargues humitats, amb tot, però, l'hem pogut transcriure íntegrament, excepció feta d'algunes paraules que impedeixen la intel·ligència del text i que, quasi sempre, havem pogut completar amb el ms. de Sant Cugat.

No havem intentat fer una edició crítica de la "Practica Dictaminis", cosa que hagués exigit la comparació amb els nombrosos manuscrits existents; però fem notar les lleugeres variants del susdit manuscrit de San Cugat en aquesta forma: havem posat en cursiva tot el que es troba en aquest manuscrit i no en el de Tarragona, i entre parèntesi () aquelles paraules que es troben en el de Tarragona i no en el de Sant Cugat.

SANÇ CAPDEVILA, Prev.

(4) Garcia Villoda, lloc cit., p. 551. Un formulari semblant es troba també en un manuscrit molt més antic, n. 190, fols. 87-101 del fons de Ripoll del mateix arxiu, descrit per Garcia Villada, p. 547-551. Les variacions en aquest són més importants.

Vniuersis tabellionibus ciuitatis Bononie dominis et amicis karissimis, Magister L
adquisitione uobis | debite scientie quoddam uerum deficere video aut necligentia aut
tione dictandi quascumque epistolas | ea proponitur plenitudo quam exposcit de more ci
et gratiam minime deseratis quarum iustitia noscitur esse mater.

I. Salutationes ad summum pontifficem.

Sanctissimo Beatissimo Clementissimo Domino meritisque beato	in X° patri ac domino domino C. diuina prouidentia sacrosancte Romane ac Vniuersalis ecclesie summo pontiffici, Romanorum imperator et semper augustus.	Talis *comes* (Rex) uel dux *marchio* (uel alius)	talis

Narrationes ad eumdem.

Apostolice gratie Sanctitati Beatitudini Clementie Pietati Clementi bonitati	vestre tenore presentium	deuotissime reseramus reuerentius intimamus flexis genibus manifestamus	Quo

Petitiones ad predictum.

Eapropter	Apostolice gratie Sanctitate Beatitudine Clementie Pietati Clementi bonitati	vestre	Quam orbi dominus preposuit vniuerso Quam diuina gratia preelegit Quam altissimus sanctitate multa beauit Cuius radiis sanctitatis prauorum refrenatur inc Que apertum tenet gremium rediundi Apud quam non est acceptio personarum

Conclusiones ad supradictum.

Scientes	quod nisi nobis uel tali ecclesie per vestram misericordiam celeriter succurratur ad opprobrium desolationis irrecuperabilis deducetur, uel talis ecclesia deducetur quod nisi vestre pietatis senserimus dexteram adjutricem iminico homine faciente ultime destructioni subiacet status noster, uel talis ecclesia jacturam patitur et ruinam. quod si ad statum nostrum misericordes occulos vestra sanctitas dignabitur aperire nullum in hac parte dispendium patiemur.

aquilegensis, salutem et per semitam omni tempore incedere veritatis. Quoniam ab
issu rey familiaris pre | sentis opusculi seriem censiui fabricare vbi momentanea inspec-
digere noscitur rey publice presens vtilitas | suscipientes igitur quod ofertur, pietatem

itam cum deuotione reuerentiam.
psum cum omni reuerentia subiectiua.
erentiam tam debitam quam deuotam.
a promte quam debite reuerentie famulatum,
a debita recomendatione se totum ad pedum oscula [beatorum.

Et sic tam in clero quam extra clerum scribitur summo pontifici, tacendo salutem, nam benedicere et salutare est de auctoritate superiorum non de presumptione minorum.

filius sceleris et (proterue) iniquitatis alumpnus cum nonullis (aliis) ecclesiarum perse-
oribus impedit talem ecclesiam assidua vexatione et aliis concutit diuersis tributationibus
essanter affligit.
sia nostra pastoris solatio destituta conuenientes in unum debita juris solemnitate seruata
formam compromissi dominum P. virum utique nobilem scientie morum et honeste
uersationis gratia redimitum in nostrum eligimus episcopum et pastorem.
la est in obsidium terre mee tocius regni Francie fortitudo.

lico
licamus

prece humillima et deuota
reuerentia quanta possum
cum omni reuerentia subiectiua

quatenus

Superpredictas spoliationes [*atque dampnis*] quibus [*prefata ecclesia*] indecenter concutitur et turbatur dignemini remedium ad [ibere].
Electionem in prefata ecclesia canonice celebratam generosa benignitate dignemini confirmare.
Pressuras dicte eclesie clementis propiciationis occulis prospicientes ipsam ab innumeris quibus subiacet oppressionibus liberetis.

¶ *et aliis modis prout placet iuxta materiam.*

II. SALUTATIONES AD { CARDINALES / PATRIARCHAS / ARCHIEPISCOPOS } { EPISCOPOS / ABBATES } PARENTES ET ALIOS MA

Reuerendo
Venerabili
Benignissimo
Domino fauorabili et benigno
{ in X° patri ac domino dño. P. } { dei gratia / miseratione diuina } { Ostiensi episcopo et sante Romane e cardinali / talis tittuli presbitero cardinali / talis ecclesie diacono cardinali / patriarche, archiepiscopo uel episco lis loci }

Amantissimo / Honoratissimo / Dilectissimo { Patri / Patruo / Auunculo } post deum super omnia metuendo

Reuerendis patribus t. et t. precunctis huius vite mortalibus metuendis } talis { fili / fili / ne

Reuerende / Carissime / Predilecte { Matri / Auie / Amite } domine G. suis meritis gratiose

NARRATIONES AD EOSDEM.

Benignitati
Paternitati
Dominationi
Pietati
Inmense bonitati
Beneficentie
} vestre, decclaratione presentium { apertius elucescat / humiliter declaramus / euidentius instilletur } *qu*

PETITIONES AD EOSDEM.

Quapropter { Benignitati / Paternitati / Dominationi / Pietati / Inmense bonitati / Beniffficentie } vestre {
que numquam suis subditis suum patrocinium dene
que justis petentium desideriis faciliter se inclinat
que afflictorum grauamina respicit oculo pietatis
quam teneor super omnia venerari
que juste petentibus facilem prebet assensum
que parata est subditorum incomoda releuare
de cuius nemo potest gratia dubitare

lis { prelatus / princeps / uel magnus / quicumque }

Salutem in eo qui est omnium vera salus
Salutem in eo qui est salutis auctor
Salutem et integre dileccionis affectum
In vero saluatore salutem
Salutem et gaudium consequi sempiternum
Salutis et caritatis augmentum

[minores vero tacendo salutem]

psum cum filiali reuerentia non simili
otum cum promptitudine famulandi
psum et si quid habet carius semetipso
untariam seruitutem.
psum et terram coram pedibus osculari
edientiam filialem
n omni recomendatione se totum
psum ad omne beneplacitum et mandatum
utem cum dileccionis affectu
antem filium virga dilectionis et mansuetudinis

orem presentium de cuius industria et legalitate plene confidimus ad romanam curiam pro uibusdam negociis terre nostre magnis et arduis destinamus.

promptitudine vestra tanto jucundius quanto multis euentibus ad vestre possesionis habitum ircunstabor.

ectans diutius expectaui vestre subuentionis auxilium, sed habere non videtur expectantis fectio complementum, quare nec vestra paternitas mihi manum porrigit adjutricem nec ndigentie defectibus hesitanti curat necesaria ministrare.

¶ *et aliis modis quibus placet*

plico reuerenter
eces porrigo subiectiuas
isto humiliter et deuote

} Quatenus {

presentium portitori sic benigne sic fauorabiliter assistatis quod expeditionem negociorum pro quibus extitit destinatus ualeat obtinere.

me suum paternitas non deserat qui frequenti literarum visitatione reuideat et a suis omnino precordiis non excludat.

me rerum penuria laboranti et benignitas vestra grata voluntate subueniat et a suis omnino precordiis non excludat.

¶ *et aliis modis quibus placet*

CONCLUSIONES AD SUPRADICTOS

Cognoscentes
- Quod si precum mearum eritis (facilis) exauditor in vestris et vestrorum seruitiis frequentius animabor.
- Quod si nostris deuotis precibus ut confidimus annuatis ad vestra semper erimus beneplacita promptiores
- Quod si vestre liberationis januam nobis senserimus aperiri in vestri executione mandati prompti semper erimus et aperti.

III. SALUTATIONES AD { SAPIENTES, PREPOSITOS, PRIORES } { DECANOS, ARCHIDIACONOS, CANONICOS } { CAPELLANOS, MAGISTROS, IUDICES } { DOCTORES, FRATRES, MONACHOS }

Magne prudentie magneque sapientie Discreto et prouido uiro Titulis prudentie adornato Literarum scientia redimito Floribus eloquentie purpurato Septiformi studiorum lampade radianti Philosophie radiis illustrato Juris ciuilis excellentissimo professori Decoratissimo viro et decore scientie rutilanti Honestisimo viro pietatis visceribus afluenti Domino suo naturali liberalitate colendo	Preposito Priori Archidiachono Decano Canonico Capellano Magistro Doctori Fratri Monacho

NARRATIONES AD EOSDEM.

Prudentie Discretioni Sapientie Honestati Circunspectioni Jurisprudentie Religioni Sobrietati	vestre	notum facimus per presentes demostratione presentium aperimus duxi presentibus intimandum	[quod]

LARES } ET ALIOS SAPIENTES.
TARIOS }

utem et paratum animum seruiendi
utem et omnium bonorum incrementum
utem et quidquid potest seruitii et honoris
utem prosperam et felicem
utem et sapere quod oportet
utem et ad felicis sapientie culmina peruenire
utem et facundiam consequi tullianam
utem et morum inducere probitatem
utem et in sacris canonibus gratiam promereri
utem et illud docere in terris quod angelis placet in celis
utem et aurire aquam cum gaudio de fontibus scientie salutaris
tiniani jurisprudentiam superare.
sonis ingenium atque sensum consequi *Salomonis*
utem et illam quam mundus dare non potest pacem
utem et ultimum attendere ante principium
neplacitorum uoluntarium complementum
am prosperam et longeuam
utem et bonorum felicium ubertatem felicibus in domino successibus *habundare*
utem et continua perfrui sospitate

us et ylaris perseuero, dei vestrique gratia fauente, quod de uobis audire desidero totis
ffectibus cordis mei
meus socius infidelis cum X libras quas sibi liberaliter mutuaui tali die furtiue dimisso pari-
iensi studio prout a pluribus intellexi Bononie se transtulit ad studendum
vestra bonitate confisi P. nostrum filium predilectum parisius destinamus ad studium litera-
um, cupientes ipsum per nos scientia et bonis moribus informari quem speramus nostre
inculum senectutis nostrorumque lumen pariter occulorum
orem presentium ad romanam curiam venientem eo fiducialius vestre prudentie recomendo
uo strictius me reputo circa obsequia prouidentie vestre promptum

¶ *et aliis modis quibus placet*

PETITIONES AD PREDICTOS.

<table>
<tr><td rowspan="6">Quocirca</td><td rowspan="6">Prudentiam
Discretionem
Sapientiam
Honestatem
Circunspectionem</td><td rowspan="6">vestram</td><td>de qua gero fiduciam pleniorem</td></tr>
<tr><td>que honus amicorum reputatrix sibi leue</td></tr>
<tr><td>cui seruire desidero jocundanter</td></tr>
<tr><td>in qua post deum spes mea consistit</td></tr>
<tr><td>in qua firmaui ancoram spei mee</td></tr>
<tr><td>cui teneor promptam obedientiam exhiber</td></tr>
</table>

CONCLUSIONES.

<table>
<tr><td rowspan="3">Cognoscentes</td><td>quod si porrecta penes uos obtatam efficatiam consequantur semper ero in omnibus totus vester.</td></tr>
<tr><td>quod si directis precibus exauditionis hostium patefiat contractum obligationis tacite cognoscemus.</td></tr>
<tr><td>pro admissis precibus me paratum uobis respondere in casu simile vel maiori.</td></tr>
</table>

IV. SALUTATIONES AD IMPERATORES REGES PRINCIPES — DUCES COMITES MARCHIONES — BARONES IUSTICIARIOS POTESTATES — CAPITANEOS MILITES CASTELLANO

<table>
<tr><td>Serenissimo
Illustrissimo
Excellentissimo
Gloriosissimo
Invictissimo</td><td colspan="3">Principi domino R.º diuina prouidentia Francie Regi uel romanorum imperatori
et semper augusto vel tali regi illustri</td><td>Salute</td></tr>
<tr><td>Illustri
Excelso
Sublimi
(Magnifico)</td><td>Comiti
Duci
Baroni</td><td>talis loci</td><td>Salutem</td><td>Et clare dilectionis afectum
Et bonorum augmenta felicium
Et robore accingi fortitudinis
In eo qui regibus dat salutem</td></tr>
<tr><td>Honorato militi
Egregio viro
Generoso
Multe probitatis
Magne nobilitatis
Inmense potentie
Honoratissimo viro et inter honorabiles educato
Comendabili domino et fideliter non mediocriter fructuoso
Inmense potentie et honore excelsi</td><td>domino P.</td><td>Capitaneo
Militi
Iusticiario</td><td>talis loci</td><td></td></tr>
<tr><td>Nobilibus et prudentibus viris</td><td>Ciuibus
Comunitatibus</td><td>talis loci</td><td></td><td></td></tr>
</table>

Quam prospere quam feliciter erga uos se habeat mihi vestris literis intimetis.

ico et exoro
ito incesanter
recor afectanter } Quatenus {

De predicto scolari cautius inquirentes si eum poteritis inuenire michi sine mora vestris literis indicetis nam Bononiam proficiscar uel certum nuncium destinabo vestro auxilio mediante recuperaturus pecuniam prelibatam.

Ipsum velitis scientia et bonis moribus informare prout vestra discretio nouerit expedire.

Dominum P. in hiis in quibus se potest ingerere fauor vester recipere dignemini comendatum.

¶ *et aliis modis quibus placet*

ALIOS NOBILES

obtinere quod placet
de inimicis triumphum
parcere postratis et debellare superbos

mptum in omnibus famulatum
debita recomendatione se totum
osun ad omne beneplacitum et mandatum
tem cum honoris et glorie incremento
tem cunctis prosperitatibus opulentam
gre dilectionis affectum
tem et felicia felicibus abundare
esus ad uota felices

NARRATIONES AD EOSDEM

Imperatorie Regali Regie Illustri splendiciei Excellentie Sublimitati Nobilitati	vestre insinuatione presentium	clarius innotescat limpidius reseretur lucidius patefiat	quo

PETITIONES AD PREDICTOS

Ideo	Imperatorie Regali Regie	magestati	vestre	cui quisque tenetur grata famulamina exhibere cuius gesta magnifica per mundum resonat uniuer que consueuit preces suplicantium exaudire in qua locaui totius fiducie fundamentum que benigne audit et exaudit precamina impotentu que non consueuit aures auertere a querellis fama cuius nominis gloriosi per mundi climata di-gatur
	Illustri splenditiei *Sublimitati* Celsitudini Excellentie Nobilitati			

CONCLUSIONES *ad supradictos*

Cognoscentes	quod	si feceritis, fama vestri nominis augebitur in inmensum si vestra dominatio meis affectibus respondebit penes uos mea deuotio suscipiet incrementum si mea precamina vobis facientibus effectum debitum sortiantur de prompto promptissimum me ad vestra obsequia sentietis.

V. SALUTATIONES AD

AMICOS CONSANGUINEOS FRATRES	SOCIOS COGNATOS MERCATORES	NOTARIOS SCOLARES

Intimo precordiali Dilecto et speciali Dilectissimo Amantissimo Carisimo Honorabili et dilecto Grato et gratioso	Amico Fratri Socio Consangineo	*suo* P.	vestre caritatis nexibus amplexando propria bonitate peramando tali scolari suis meritis glorioso

.quid simulet uel fingat ad hoc spetialiter suam intentionem dirigit et toto posse laborat
.od talem nostram ciuitatem obtineat in qua dicuntur nonnuli existere proditores.
s domicelli comendabiles ciues nostre ingenues nobilitate preclari desiderant de uestris
anibus accingi cingulo militari
gregium ystrionem qui nostra militari curia suum officium exercuit eleganter ad vestre
obilitatis presentiam destinamus

plico reuerenter eces porrigo subiectiuas isto humiliter et deuote	quatenus	vestra nobilitas sic atente prouidere procuret quod predicti persecutioris in hac parte totaliter elidatur et euacuetur intentio predictos domicellos ad tante nobilitatis gratiam admitatis dicto ystrione sic curetis liberaliter prouidere quod de uobis ferat ubilibet nomen gratum

¶ *et aliis modis prout fuerit narrandum*

ALIOS QUOSCUMQUE EQUALES

ccesus ad uota felices lutem et sincerum amorem lutem quam sibi l aliud quam salutem udium et salutem lutem cum desiderio reuidendi lutem et amicicie puritatem uidquid potest seruitii et honoris	vel	Gratiam in presenti, gloriam in futuro Statum ilarem et reditum salutarem Vite spatium et diuine gratie incrementum Prosperitatem continuam cum salute Salutem et felicibus in domino succesibus habundare Salutem cunctis prosperitatibus opulentam Salutem et quidquid diuersos solent in unum amicos solidare Felicem longitudinem et deinde lucis perpetue claritatem Videndi desiderium et interne sanctitatis Indisulubilem amorem et dulcedinem cum affectu Quiete salutis et vite delectabilis incrementa

NARRATIONES AD EOSDEM

Amicicie Dilectioni Fraternitati Societati Inmense bonitati Amicabili caritati	vestre harum serie	clareat (evidenter) facio manifestum cupio declarare desidero reserare	quod	Licet presentia vest memoria jucun Non modicum sum carnis debitum Curie talis nobili inter magnos De prospero vestr

PETITIONES AD PREDICTOS

Hinc est quod	Amicicíam Dilectionem Societatem Puritatem in- uiolabilem Michi caram carissimam	vestram	quam super aurum et lapidem preciosum h cariorem quam brachiis pure dilectionis amplector cui sum indissolubilis amoris vinculo copula cui seruire cupio jocundanter que amicis numquam deficit in aduersis que consueuit animam ponere pro amicis quam diligo cordis et animi puritate que pro amicis non recusat subire laborem

¶ *et aliis modis quibus p*

CONCLUSIONES AD PREDICTA

Cognoscentes	Amiciciam meam propter admissas preces penes uos debite augmentari Quod eo clarior apud uos muniar in amando quo penes uos meas preces inueniam eficaces Pro admissis precibus me paratum uobis respondere in casu simili uel maiori Quod si feceritis vestre dilectionis sinceritas aparebit reflorebit elucescet

VI. SALUTATIONES MAIORUM QUORUMCUMQUE TAM LAICORUM QUAM ALIORUM SCIL

Clemens episcopus seruus seruorum dei	Karissimo in Xpo R.º Romanorum imperatori et semper aug Karissimo in Xpo P. Regi Francie illustri Venerabili fratri archiepiscopo Dilecto filio abbati tali

R. Romanorum imperator et semper augustus Ph. dei gratia Francie Rex Talis comes uel alius	dilecto	justiciario *filio* vasallo

multis desideriis perobtata vobis tamen sum spiritu dum circa uos meus animus suavi creatur

a conturbatus, audiui enim amicabilem fratrem vestrum vite nexibus disolutis uniuerse

ıtialiter adesse propono et sic egenorum copia fulciri desidero ut reddat honorabilior

s aduentu non modicum suscepi affluentiam gaudiorum.

eprecor instantia quanta possum iibus deo omnibus precibus interpello ogo affectu quo valeo ampliori } quatenus {

Michi audire de uobis felicia cupienti grata vestri status continentia indicetis quotiens uenerit abilitas nunctiorum

Post dolorem consolationis remedium assumentes gratias altissimo refferatis qui vestrum fratrem de hac valle miserie liberatum sanctorum suorum agminibus aggregauit

Ad studium gressus tuos non differas sublato morose dilationis obstaculo maturare

Palafredum vestrum michi vestra dignetur acomodare nobilitas remitendum uobis post reditum fideli custodia custodiendum *uel custoditum*

¶ *et aliis modis quibus placet iuxta materiam*

RICORUM AD QUOSCUMQUE SUBDITOS TAM CLERICOS QUAM ALIOS

lutem et Apostolicam benedictionem } Infideli uel excomunicato tacendo salutem dicimus: redire ad cor et viam cognoscere veritatis uel spiritum concilii sanioris

ıtem et gratiam suam

tiam suam et bonam voluntatem

gratie complementum

ıtem et omne bonum

lutem in domino Iesu Xpo)

lutem et sincerum amorem)

R. miseratione diuina talis tt. presbiter cardinalis Talis dei gratia patriarcha, archiepiscopus uel episcopus (Talis patronie regens ecclesiam)	dilecto in Xpo filio dilecto capellano suo	*suo* *P.*	Salutem iu domino Ie Salutem et sincerum :

NARRATIONES AD EOSDEM

Devotioni Fidelitati Circumspectioni Humilitati Filiationi	tue literis presentibus	Significare curaui Manifestare decreui Censui declarandum	qu

PETITIONES AD PREDICTOS

Eapropter	Deuotioni Fidelitati Circunspectioni Humilitati Filiationi	tue	quam semper inuenimus humilem et benignam que omni tesauro pretiosior est inuenta qua gaudere potest merito animus presidentis quam semper integram comprobaui quam spectamus nostre baculum senectutis nostrorumque lumen pariter occulorum	Precip man Injung suad Precip *man*

CONCLUSIONES

Attendentes	quod ampliori premio nostre gratie obediens exultabis quod dum mearum sensero jussionum sectatorem facilis tuorum uotorum inueniar exauditor quod si te ad optemperandum cognouerimus efficacem ampliora nostre gratie munera reportabis

s { Pater / Dominus / Auunculus } { (dilecto filio) / (predilecto nepoti) / (karissimo nato) } { Salutem et benedictionem paternam / Salutem et filii mores genere non priuigni / Salutem et id addicere in terris quod angelis placet in celis uel in excelsis

er spoliationibus atque damnis quibus talem ecclesiam diceris afflixisse clamor est ualidus contra te

montes nec fluuios habemus aureos nec tue necesitate consulere quantumcumque necesitas urgeat nichil possumus ultra posse

timus ad tue nobilitatis presentiam P. natum in regno probatum in curia scientia magna reditum et morum honestate conspicuum pro finali reportando responso super negocio e quo agitur inter nos

i X. libras per latorem presentium destinamus ad omnem tuam indigentiam repellendam

uatenus) { Jura dicte ecclesie tibi non uindices sine causa sed ab eius molestiis et presuris protinus resipiscas / Super tuo presidio nos amplioris petitionis instantia non molestes / Predictum P. audias patienter de quadam tecum materia locuturum que poterit esse perutilis si pro spiritu sortiatur efectum / Informationi morum insistas, profectum sciencie non desistas

¶ *et aliis modis prout fuerit materia*

VII. SALUTATIONES SIUE PRESCRIPTIONES AD { SOLDANUM, SARRACENOS, IUDEOS } { HERETICOS, PRODITORES, INIMICOS

Talis rex uel princeps procuratori satane soldano Babilonie

Talis { Comes, Dux, Marchio, Miles, Iudex, Mercator } { Tali infideli sarraceno, Nequam filio, Contumaci subdito, Maledicto nepoti, Latronum spelunce, Proditionis nefarie bajulo, Omni sterquilinio, Fidei violatori, Meretricum cultergio, (Latronum refugio), Tali in errore judaico permanenti } P. de tali loco

Talis { Pater, Auunculus, Mater }

NARRATIONES

Perfidie, Calliditati, Nequitie, Proditioni, Iniquitati, Malignitati, Duriciei } tue presenti { litera, Sedula } { declaretur, intimetur, reseretur, patefiat } quod {

Turbatiua commotio et commota tur
multipliciter nos affecit prospecto
licet inter meam et tuam potest
nulla uel modica comparatio cens
tu tamen quodam motu presumis t
nos terre nostre hostiliter ocupare

Intelleximus relatione quorumdam e
sam nuper armorum resonantia
fecisse et contra nos exercitum co
gares de quo noster animus inefab
gloriatur sperantes tam de tua pe
quam tuorum sequacibus debitam
mere disciplinam

Per horribilis cecitatis oberrans dem
indignum efficis matris ecclesie
nuncupari

Quam tibi contulimus pro studii visita
pecuniam, tu gule, tuque veneri *p*
cionabiliter bipartitus turpiter com

¶ *et aliis modis sicut*

BEDIENTES	FILIOS NEPOTES SERUOS	ET ALIOS QUOSCUMQUE INFIDELES

lquid contrarium est saluti
tem quam meruit
ne calamitatum copiam adipisci
queos incidere quos concedit
rnam maledictionem
salute miseriam sempiternam
tis eterne dispendium
Sathan et Abiron assumere porcionem quos absorbuit terra uiuos
amia deserere et desertorum fallacolis inherere)
salute eternam miseriam
idem cognitionem peruenire
nuio ad viam veritatis venire
elictam assumere disciplinam
itum çonsilii sanioris
n Dei sustinere q. suis meritis inuocauit
ire ad cor et viam agnoscere veritatis

PETITIONES AD PREDICTOS

Propterea	Perfidiei Calliditaii Nequicie Prodilioni Iniquitati Malignitati Duriciei	tue	Quia tibi expedire cognouimus suademus Consulimus bona fide Votiue suadeo Precipimus et mandamus Presentibus tradimus in mandatis	quat

CONCLUSIONES AD PREDICTA

Alioquin	Ad tuam et tuorum injuriam totis pro posse viribus intendemus Me tibi senties colubrem cum te nunch sentiam scorpionem Tua te decebit iniquitas quid ex tuis illicitis actibus consequatur Inter nos non erit amplius dilectio sed hodium sempiternum

DE MODIS AD RESCRIBENDUM SUPER EXEQUTIONE PRECAMINUM

Animo jucundanti Facie clarissima *et serena* Vultu ylari et jucundo Omni desiderio et affectu Reuerentia quanta decet Omni affectione quam possum Summa cordis alacritate	vestra *tua* semper precamina	(Desidero et afecto) Cupio Gestio Concupisco *Desidero* Opto *Affecto* Peropto	Domini speci Amici karissi Reuerendi pa Socii predilec

Literas amicabili sinceritate transmisas manus recepit amica.
Receptis vestre dilectionis litteris generosis.
Intellecta vestra propositi uoluntate.
Quod mi amici sinceritas serie litterarum explicuit procul dubio successit in gra
Literas vestre dilectionis qua decuit affectione recepi.
Qua decuit diligentia lecta fuit epistola quam nuper vestra dilectio destinauit.
Afectuose recepi et diligenter... quidquid continebat epistola quam misisti.

anioribus utens consiliis in messen alienam noli ponere falsem tuam
iquid vales aut potest te presenti facto rogamus ostendere, nostre fortitudinis potentia dante domino tibi senties dominari
)erelictis quibuslibet cismaticorum erroribus ad rectitudinis reddeas intellectum
ic intendens ad studium expensarum seruata mensura quod in te salubriter mitigari valeat ira patris quam tuis culpis exhigentibus meruisti

¶ *et aliis modis sicut placet*

tradere glorioso, de ipsa jocundan duxi concupito ctu demandanda exequenda

cuius uel quarum lecto et intelecto tenore, relatione percepta

Volens vestris condescendere uotis et parere petitis per presentium porritorem M. solitos uobis mito

Ecce uobis dantur intelligi rescripto cedule presentis quod precamina que nobis duxit vestra sapientia uel dominatio porrigenda ad finem promoueri fecimus gloriosum

Dulcisima vestra precamina et amenam metam attingere fecimus concupitam

Amiciciam inter nos diutius conseruatam de bono in melius augmentare volentes vestra rogamina cordiali duximus desiderio prosequenda

Consideraui quod si vestre probitatis ac amicitie dulcorose precamina ducerem indecenter sub obliuionis uelamine relinquenda non amicus sed verius adulator viderer non inmerito reputandus

Ne amicitia inter nos diutius obseruata diminutionem (rey) recipiat uel defectum imo *gratissimum* potius recipiat incrementum vestra statuimus precamina liberaliter consumanda

Quibus modis potest se quis excusare quare non potest facere

Quia possibilitas uoluntati plenius non respondet idcirco affectum non possumus cordialem per efectum ostendere, magna precum instantia supplicantes *ut* si pro quo (nobis) vestra precamina porrexistis, ad presens exequi non valemus minime duxeritis admirandum affectum pro efectu merito reputantes.

Si ad presens vestra non exequor rogamina (seu mandata) vestra dominatio non turbetur nam impotentia me excusat potius quam uoluntas quare si preces vestre non fuerint juxta mentis affectum exequtioni mandare vestra si placet in hac parte me recipiat benignitas excusatum.

Preces vestre apud nos care sunt et eas libenter quam possumus exequtioni mandamus sed in hiis que jure ordinem respiciunt per directum oportet nos affectus restringere sub vinculo juris et termino equitatis, unde cum vestra rogamina dicantur carere fauore justicie uobis erubescimus scripto uel verbo remitere quod forte ad effectum perducere non possumus.

Quibus modis potest quis offerre seruitiis domini uel amici

Mandetis michi karissime dominorum uel amicorum parato facere potiusquam offerre quidquid uoluntati vestre fuerit graciosum.

Rogo ut me retinere dignantes amicum si qua placitura facturum me cupitis declaretis.

Dilectissime amicorum paruitatem meam ad mandata vestra non offero nam quod est nostrum totaliter (uobis) offerri non expedit utpote vestrum subjectum.

Dilectorum amantissime demandetis quid volueritis me facturum et ego studebo (totis) pro posse viribus adimplere.

Deuoto vestro fiducialiter imperetis quia in mandatorum vestrorum exequtione posse meum posset deficere non uoluntas.

Vester sum domine et amice *karissime* quare si per me uultis de partibus meis aliquid uobis mitti mentem vestram michi placeat familiariter aperire.

Si possum uobis aliquid seruitii uel utilitatis offerre michi vestro secure mandetis parato cum omni diligentia exponere posse meum ad omnia que vestrum respiciunt commodum et honorem.

Rogo ut tam me quam mea vestra uelitis propria reputare.

Petatis secure et fiducialiter imperetis si qua sunt de partibus meis que placita uobis forent nam persona cum rebus est semper et ubique vestris beneplacitis mancipata.

Nequeo domine dicere multa verba sed breuiter dico uobis quod in vestri exequtione mandati nequaquam me fessum inueniet cordis uotum.

Vobis me ipsum subjicio sicut possum humiliter recomendo.

Sic totus totaliter vester sum quod nil penitus remanet inpossessum unde de me et rebus meis facite sicut placet.

Factus sum totus vester in quantum ministrat potentia, que cupitis cupio et que cupitis fieri peto non aliter quam petatis unde uolo quod uultis sentio quod sentitis.

Tota sum uobis deuotione subjectus et puro animo deditus tamquam vestris uisionibus famulari paratus cum omni promptitudine famulandi.

Vos habetis me in deuotione uobis exhibenda precipuum in deuotione fidelem seruiendi fidelitate sollicitum et ad *cuncta* vestra beneplacita preparatum.

* * *

De hoc verbo valete quod semper consuetum est poni in fine litterarum.

Valete et valeat qui vos valere desiderat et affectat.

Viuite feliciter et gaudete.

Valete felicitatis gaudium vos sequatur.

Valete in domino nunc et semper.

Valete in domino cuius pietas et gratia nos conseruet.

Valete perenniter et gaudete.

Valete et uiuere feliciter valeatis.

Valete et vestri valeant amatores.

Valete et amici vestri valeant et doleant inimici.

Salutet vos clementia saluatoris *vel conditoris.*

Valete et saluet vos cui proprium est saluare.

Valete et seruet uel saluet vos qui regibus dat salutem.

Valete et saluet vos qui neminen uult perire.

Valete et personam uestram venerabilem saluet potentia (creatoris) trinitatis.

Conseruet vos deus per tempora longiora.

Valeat dominus sibi acceptum et subditis utilem dignetur clementi misericordia conseruare.

Valete per temporum curricula longiorum.

Valete, deus eternus dignetur vestram conseruare personam in prosperitate continua, sospitate longeua, gaudio, letitia et honore.

Versus

Quod sancti Rome quot sunt miracula Thome
quot panis mice quot amici sunt et amice
quot sunt virtutes tot uobis mito salutes.